

VYBRANÉ OTÁZKY SPRÁVNÍHO PROCESU

I. Specifika vyvlastňovacího řízení

***II. Procesní postupy a jejich zvláštnosti podle
živnostenského zákona***

v souvislostech hmotného práva

Právnická fakulta MU Brno

duben 2022

© petr průcha

I. SPECIFIKA VYVLASTŇOVACÍHO ŘÍZENÍ

Výchozí právní úprava na úseku vyvlastňovacího řízení

- *Listina základních práv a svobod*
- *zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (vyvlastňovací zákon)*
- *zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (subsidiárně)*
- *Pozn.: zvláštní zákony mohou stanovit odchylky; významným příkladem :*
 - *zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury*

Čl.11, odst. 4 Listiny

(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.

Pojem „vyvlastění“

- *vyvlastněním se rozumí odnětí nebo omezení vlastnického práva nebo práva odpovídajícího věcnému břemenu k pozemku nebo ke stavbě pro dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem*

Vyvlastňovací úřady

- *obecní úřady obcí s rozšířenou působností*
- *Magistrát hl. města Prahy*
- *magistráty územně členěných statutárních měst*

Povaha činnosti vyvlastňovacích úřadů

- *činnost vyvlastňovacích úřadů je svou povahou výkonem **státní správy** a v podmínkách územních samosprávných korporací má povahu **přenesené působnosti***

Vyvlastňovací řízení

- k vyvlastňovacímu řízení je příslušný vyvlastňovací úřad, v jehož správním obvodu (území) se nachází pozemek nebo stavba, jichž se vyvlastnění týká*
- je-li vyvlastnitelem, vyvlastňovaným nebo jiným účastníkem vyvlastňovacího řízení obec, jejíž obecní úřad je příslušným k tomuto vyvlastňovacímu řízení, krajský úřad usnesením pověří jiný vyvlastňovací úřad působící v jeho správním obvodu provedením vyvlastňovacího řízení*

- **vyvlastnění je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu (čl. 11 odst. 4 Listiny)**
- **vyvlastnění je přípustné jen pro účel vyvlastnění stanovený zvláštním zákonem a jen jestliže veřejný zájem na dosažení tohoto účelu převažuje nad zachováním dosavadních práv vyvlastňovaného, a není-li možno práva k pozemku nebo stavbě potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění získat dohodou nebo jiným způsobem**
- **vyvlastnění lze provést jen v takovém rozsahu, který je nezbytný k dosažení účelu vyvlastnění stanoveného zvláštním zákonem**

- **Účastníky vyvlastňovacího řízení jsou vyvlastnitel, vyvlastňovaný, zástavní věřitel, podzástavní věřitel a oprávněný z práva odpovídajícího věcnému břemenu váznoucímu na pozemku nebo stavbě, jichž se vyvlastnění týká.**
- **Účastníkům, kteří nejsou známi, jejichž pobyt není znám nebo kterým se nepodařilo doručit na známou adresu, vyvlastňovací úřad ustanoví opatrovníka.**

- *Vyvlastňovací řízení lze zahájit jen na **žádost** vyvlastnítele.*
- *O **zahájení vyvlastňovacího řízení** uvědomí vyvlastňovací úřad písemně kromě účastníků řízení též příslušný katastrální úřad.*
- *Vyvlastňovací řízení je ovládáno zásadou **ústního jednání**. O jeho nařízení je třeba uvědomit nejméně 15 dnů předem.*
 - *Námitky proti vyvlastnění a důkazy k jejich prokázání mohou být uplatněny nejpozději při ústním jednání; k později uplatněným námitkám a důkazům se nepřihlíží. O tomto následku musí být účastníci poučeni v uvědomění o zahájení vyvlastňovacího řízení.*

Rozhodnutí

- *dospěje-li vyvlastňovací úřad k závěru, že podmínky pro vyvlastnění jsou splněny, rozhodne samostatnými výroky*
 - *o vyvlastnění práv k pozemku nebo stavbě, a*
 - *o náhradě za vyvlastnění*
- *rozhodnutí nelze oznámit ústním vyhlášením*
- *odvolání má odkladný účinek (u výroku o náhradě jen ve vztahu k tomuto výroku)*

Zrušení vyvlastnění

- ***pokud vyvlastnitel nezaplatil vyvlastňovanému náhradu za vyvlastnění do 30 dnů ode dne uplynutí lhůty určené k zaplacení, nebo***
- ***pokud vyvlastnitel nezahájil uskutečňování účelu vyvlastnění v určené lhůtě ,***
 - ***popř. pokud bylo ještě před uplynutím této lhůty zrušeno nebo pozbylo platnosti územní rozhodnutí určující využití pozemku nebo stavby pro daný účel,***

vyvlastňovací úřad na žádost vyvlastňovaného rozhodne, že se provedené vyvlastnění zrušuje

Přezkum rozhodnutí o vyvlastnění soudem

- *výrok o vyvlastnění práv k pozemku nebo ke stavbě lze přezkoumat ve správním soudnictví*
- *výrok o náhradě za vyvlastnění lze přezkoumat v obecném soudnictví*

Specifika u režimu zákona č. 416/2009 Sb.

- *zejména*
 - *tzv. mezeitimní rozhodnutí (jen výrok o vyvlastnění)*
 - *u dopravní a energetické infrastruktury možnost společného řízení o umístění či povolení stavby a řízení o vydání mezeitimního rozhodnutí u stavebního úřadu*

Vybraná judikatura

k procesní problematice vyvlastňovacího řízení

- ***Pro určení toho, zda se určitá věc bude projednávat a rozhodovat v civilním nebo ve správním soudnictví, je rozhodující soukromoprávní nebo veřejnoprávní povaha zásahu do vlastnického práva, nikoliv právní povaha vlastnického práva samotného.***
- ***To, že vlastnické právo je právem soukromým, však současně neznamena, že by i rozhodování o jakémkoli zásahu do tohoto práva mělo tutéž povahu. K omezení či k zániku vlastnického práva totiž může dojít jak na základě soukromoprávního titulu, tak titulu veřejnoprávního.***
- ***Podle usnesení Ústavního soudu ze dne 7.12.2006, Pl ÚS 14/06***

- ***Jestliže žalobce namítal v rámci řízení o vyvlastnění, že jsou mu ponechávány nevyužitelné, znehodnocené a bezcenné zbytky pozemků, bez přístupu, jedná se dle obsahu o návrh na rozšíření vyvlastnění dle 4 odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě.***
- *Podle rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29.08.2013, sp.zn. 10 A 47/2013*

- **I. Podle 24 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, nebude-li v řízení prokázáno, že jsou splněny podmínky pro vyvlastnění, vyvlastňovací úřad žádost vyvlastnitele zamítne. Žádost vyvlastňovaného s odkazem na toto ustanovení nelze považovat za návrh obdobný návrhu podle 26 odst. 1 téhož zákona, o kterém by bylo nutno rozhodnout, ale pouze za procesní stanovisko.**
- **II. Ustanovení 26 odst. 1 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, upravuje procesní institut žádosti po právní moci rozhodnutí o vyvlastnění. V případě splnění v něm uvedených podmínek vyvlastňovací úřad na žádost vyvlastňovaného rozhodne, že se provedené vyvlastnění zrušuje.**
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21.01.2016, sp.zn. 6 As 153/2015*

- **Nárok vyvlastňovaného na náhradu újmy, zakotvený v 23 odst. 4 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě, je soukromoprávním nárokem uplatnitelným v občanském soudním řízení, o kterém správní orgány ve vyvlastňovacím řízení nejsou kompetentní rozhodovat.**
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soud ze dne ze dne 31.05.2017, sp.zn. 7 As 335/2016*

-
- ***Pro stanovení výše náhrady za vyvlastnění byla rozhodující právní úprava platná v době, kdy bylo správními orgány rozhodnuto o vyvlastnění.***
 - *Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18.3.2010, sp.zn. 30 Cdo 730/2008*

K zamyšlení a zopakování

- *Které právní předpisy upravují podmínky a režim vyvlastňovacího řízení?*
- *Které orgány mají postavení vyvlastňovacích úřadů?*
- *Které osoby jsou účastníky vyvlastňovacího řízení?*
- *Je rozhodování vyvlastňovacích úřadů výkonem samostatné působnosti, nebo výkonem přenesené působnosti?*
- *Jakým kritériem se řídí místní příslušnost vyvlastňovacích úřadů k vyvlastňovacím řízením?*
- *Jak je nutno postupovat v případě, že vyvlastnitelem, vyvlastňovaným nebo jiným účastníkem vyvlastňovacího řízení je obec, jejíž obecní úřad je příslušným k tomuto vyvlastňovacímu řízení?*

▪

- *Je vyvlastňovací řízení zahajováno na žádost, nebo z moci úřední?*
- *Jaká pravidla platí pro uplatnění námitek proti vyvlastnění a důkazů k jejich prokázání?*
- *Jaké výroky obsahuje rozhodnutí o vyvlastnění?*
- *Vykazuje režim odvolání proti rozhodnutí o vyvlastnění nějaká specifika?*
- *Jak je to se soudním přezkumem rozhodnutí o vyvlastnění?*

II. PROCESNÍ POSTUPY PODLE ŽIVNOSTENSKÉHO ZÁKONA

- výchozí právní úprava na úseku režimu procesních postupů u živnostenské správy

- **Listina, čl. 26**
- **zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů**
- **zákon č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech**
- **zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (subsidiárně)**
- **zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád)**

Čl. 26 Listiny

- ***(1) Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.***
- ***(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.***
- ***(3)***

Pojem a znaky živnosti

Činnost provozovaná :

- samostatně*
- soustavně*
- vlastním jménem*
- na vlastní odpovědnost*
- za účelem dosažení zisku*

a za podmínek stanovených živnostenským zákonem

Živnostenské úřady

- *obecní živnostenské úřady*
- *krajské živnostenské úřady*
- *živnostenský úřad České republiky*

Těžiště postupů podle správního řádu u obecních živnostenských úřadů

- ***v režimu správního řádu*** - jako správní orgány I. stupně
 - ***vznik, změna a zánik živnostenského oprávnění***
 - ***živnostenská kontrola***
 - ***sankce podle živnostenského zákona***

Povaha činnosti živnostenských úřadů

- *činnost živnostenských úřadů je svou povahou výkonem **státní správy***
- *činnosti vykonávané obecními živnostenskými úřady a krajskými živnostenskými úřady jsou výkonem státní správy v **přenesené působnosti***

Podmínky provozování živnosti

- *podmínky všeobecné*
 - *svéprávnost*
 - *bezúhonnost*
- *podmínky zvláštní*
 - *odborná nebo jiná způsobilost*

Odpovědný zástupce

Odpovědného zástupce je povinen ustanovit :

- ***podnikatel, který je fyzickou osobou a nesplňuje zvláštní podmínky provozování živnosti***
- ***podnikatel, který je právnickou osobou, pro živnosti vyžadující splnění zvláštních podmínek provozování živnosti***

Vznik živnostenského oprávnění

- ***živnosti ohlašovací***

(procedura převážně bez povahy správního řízení)

- oprávnění vzniká dnem ohlášení

- ***živnosti koncesované***

(procedura s povahou správního řízení)

- oprávnění vzniká dnem právní moci rozhodnutí o udělení koncese

Formulářové podání

- *ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi se předkládají na tiskopisu vydaném Ministerstvem průmyslu a obchodu,*
- *k ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi se připojují předepisované přílohy*

- **Fyzická osoba** může **společně** s ohlášením živnosti nebo žádostí o koncesi na živnostenském úřadu též
 - oznámit zahájení samostatné výdělečné činnosti podle zákona upravujícího organizaci a provádění sociálního zabezpečení,
 - podat přihlášku k důchodovému pojištění,
 - podat přihlášku k nemocenskému pojištění,
 - oznámit vznik volného pracovního místa nebo jeho obsazení,
 - podat oznámení podle zákona o veřejném zdravotním pojištění.
- **Právnícká osoba** může **společně** s ohlášením živnosti nebo žádostí o koncesi na živnostenském úřadu též oznámit vznik volného pracovního místa nebo jeho obsazení.
- **Fyzická i právnícká osoba** může společně s ohlášením živnosti nebo žádostí o koncesi na živnostenském úřadu učinit též podání obsahující údaje požadované v přihlášce k registraci k dani z příjmů nebo k dani silniční.

Prolomení místní příslušnosti

- *ohlášení živnosti či žádost o koncesi je možné provést, resp. podat, u **kteréhokoliv obecního živnostenského úřadu** na území ČR, a to bez ohledu na místo bydliště podnikatele - fyzické osoby, či místo sídla podnikatele - právnické osoby, stejně jako bez ohledu na místo podnikání*
- *ohlásit živnost, či podat žádost o koncesi, je možné také učinit prostřednictvím, a to taktéž "kteréhokoliv", **kontaktního místa** veřejné správy*

kontaktními místy (tzv. Czech POINT) jsou notáři, krajské úřady, matriční úřady, obecní úřady stanovené prováděcím předpisem, zastupitelské úřady stanovené prováděcím předpisem, držitelé poštovní licence a Hospodářská komora České republiky - viz zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů

Živnosti ohlašovací

- *Pokud ohlašovatel **splnil** všechny podmínky stanovené zákonem (a to i po příp. odstranění nedostatků ohlášení živnosti), provede živnostenský úřad **zápis** do živnostenského rejstříku do pěti pracovních dnů ode dne doručení ohlášení a **vydá podnikateli výpis**.*
- *Pokud však ohlašovatel **nesplnil**, resp. nesplňuje (i po příp. odstranění nedostatků podaného ohlášení) podmínky stanovené tímto zákonem, živnostenský úřad zahájí řízení a **rozhodne** o tom, že živnostenské oprávnění ohlášením nevzniklo.*

Živnosti koncesované

- *Pokud žadatel o koncesi **splnil** všeobecné a zvláštní podmínky pro provozování živnosti a netrvá překážka provozování živnosti, živnostenský úřad po projednání žádosti vydá **rozhodnutí o udělení koncese**. Poté do pěti pracovních dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese provede zápis do živnostenského rejstříku a **podnikateli vydá výpis**.*
- *Pokud však žadatel o koncesi **nesplnil**, resp. nesplňuje (i po příp. odstranění nedostatků podané žádosti) některou z podmínek, živnostenský úřad žádost **rozhodnutím zamítne**.*

Průkaz živnostenského oprávnění

- *výpis* ze živnostenského rejstříku
- do vydání výpisu **stejnopis ohlášení** s prokázaným doručením živnostenskému úřadu, a to i prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy, nebo **pravomocné rozhodnutí o udělení koncese**
- pozn.: do 30.6.2008 se jako průkazy živnostenského oprávnění vydávaly
u živností ohlašovacích živnostenské listy,
u živností koncesovaných koncesní listiny.

Změny živnostenského oprávnění

- podnikatel je povinen živnostenskému úřadu oznámit všechny změny a doplnění týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro ohlášení živnosti nebo žádost o koncesi, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku
- živnostenský úřad provede u ohlašovacích živností toliko **zápis změn** do živnostenského rejstříku, nebo u koncesovaných živností **změní rozhodnutí** o udělení koncese a podle okolností případu vydá výpis, nebo informuje podnikatele o provedeném zápisu; příp. rozhodne o pozastavení provozování živnosti nebo o zrušení živnostenského oprávnění

Zánik živnostenského oprávnění

Živnostenské oprávnění zaniká:

- smrtí podnikatele, nepřechází-li na právní nástupce,
- zánikem právnické osoby, nepřechází-li na právní nástupce,
- uplynutím doby, pokud bylo živnostenské oprávnění omezeno na dobu určitou,
- výmazem zahraniční osoby povinně zapsané v obchodním rejstříku nebo jejího předmětu podnikání z obchodního rejstříku,
- stanoví-li tak zvláštní právní předpis,
- **rozhodnutím živnostenského úřadu** o zrušení živnostenského oprávnění (jak u živností ohlašovacích, tak u živností koncesovaných)

Živnostenská kontrola

- *předmět živnostenské kontroly*
- *režim výkonu živnostenské kontroly*

pozn. : nestanoví-li zákon jinak, postupuje se podle správního řádu

Důsledky učiněných zjištění

- *živnostenský úřad provádějící kontrolu, může uložit pokutu dle kontrolního řádu do 200 000,- Kč, do 500 000,- Kč*
- *živnostenský úřad může dále*
 - *uložit povinnost odstranit ve stanovené odstranit zjištěné nedostatky (odvolání nemá odkladný účinek)*
 - *uložit pokutu za „neoprávněné provozování činnosti, která je živností“ či za porušení jiných povinností*
 - *pozastavit provozování živnosti*
 - *zrušit živnostenské oprávnění*

Pokuty v režimu živnostenského zákona

- ***z pohledu typu deliktu***
 - ***pokuty za přestupky***

- ***z pohledu porušených povinností***
 - ***pokuty za neoprávněné provozování činnosti, která je živností***
 - ***pokuty za porušení jiných povinností***

- z pohledu způsobu rozhodování***
 - ***pokuta uložená ve správním řízení („nezkráceném“)***
 - ***pokuta uložená v příkazním řízení***

Výše pokut

- ***pokuty za neoprávněné provozování činnosti, která je živností***
 - *fyzické i právnické osoby (do 1 000 000,- Kč)*

- ***pokuty za porušení jiných povinností***
 - *fyzická osoba jako podnikatel, právnická osoba jako podnikatel*
(do 1 000 000,- Kč)

Řízení o přestupcích

- ***Jedná se o zvláštní správní řízení ve smyslu***
 - ***zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich***
 - ***se subsidiární využitelností správního řádu***

pozn.: viz samostatné téma k procesním postupům ve správním trestání

Vybraná judikatura k procesní problematice živností

- **Požadavku bezúhonnosti, jakožto všeobecné podmínce provozování živnosti podle 6 odst. 1 písm. c) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), musí fyzická osoba vyhovovat po celou dobu živnostenského podnikání, nikoliv pouze na jeho začátku.**
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 8. 2003, čj. 5 A 11/2002-33*

- ***Pokud právní subjekt pověří jiného byť i jen zčásti výkonem činnosti, která má znaky živnosti podle § 2 živnostenského zákona (č. 455/1991 Sb.), a takovou činnost kontroluje a řídí, pak provozuje živnost.***
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 6. 2008, čj. 4 As 9/2007-109*

-
- ***Podnikatel neoprávněně podniká, nemá-li živnostenské oprávnění k provozování činnosti, která je živností, anebo má-li sice živnostenské oprávnění, které ale předmět skutečně provozované činnosti (živnosti) nepokrývá. Má-li podnikatel pouze oprávnění k živnosti volné (zde: „služby speciálními stroji“), podniká neoprávněně, vykonává-li v tomto rámci také činnost, k níž je třeba koncese (zde: „silniční doprava nákladní“).***
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 11. 2003, čj. 7 A 87/2002-29*

- ***Průkaz kontrolního pracovníka (služební průkaz) obsahující pověření podle § 9 zákona č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, osvědčuje, že tento pracovník je oprávněn vykonávat kontrolní činnost v rámci živnostenské kontroly (§ 60b zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání). Tento průkaz současně představuje pověření k provedení kontroly ve smyslu § 12 odst. 2 písm. a) zákona o státní kontrole. Kontrolní pracovník nemusí v takovém případě kromě průkazu kontrolního pracovníka předkládat ještě speciální pověření k provedení každé konkrétní kontroly.***
- *Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2012, čj. 1 As 25/2012-34*

K zamýšlení a zopakování

- *Které právní předpisy upravují podmínky a režim procedur při výkonu živnostenské správy?*
- *Které orgány mají postavení živnostenských úřadů?*
- *Je rozhodování živnostenských úřadů výkonem samostatné působnosti, nebo výkonem přenesené působnosti?*
- *Jakým kritériem se řídí místní příslušnost živnostenských úřadů k výkonu rozhodovacích procedur?*
- *Jsou procesní postupy vedoucí k založení živnostenského oprávnění postupy zahajované k úkonu uchazeče, nebo z moci úřední?*
- *Jaký je základní rozdíl v proceduře vedoucí ke vzniku živnostenského oprávnění u živností ohlašovacích a u živností koncesovaných?*

▪

- *Co je procedurálním důsledkem zjištění živnostenského úřadu, že ohlašovatel ohlašovací živnosti splňuje zákonem stanovené podmínky, a co je naopak tímto důsledkem tam, kdy ohlašovatel zákonem stanovené podmínky nesplňuje?*
- *Co je procedurálním důsledkem zjištění živnostenského úřadu, že žadatel o koncesi splňuje zákonem stanovené podmínky, a co je naopak tímto důsledkem tam, kdy žadatel zákonem stanovené podmínky nesplňuje?*
- *Jak se procedurální rozdíly stran vzniku živnostenského oprávnění u živností ohlašovacích a živností koncesovaných projevují v případě změn živnostenského oprávnění, a v případě zániku živnostenského oprávnění?*
- *Jakými procedurálními pravidly je ovládán režim živnostenské kontroly?*
- *Jakými procedurálními pravidly je ovládán režim postihů za přestupky v podmínkách živnostenského zákona?*

Prameny k samostudiu

Základní :

- ***Kliková, A. a kol.: Správní řád, Meritum, 2. vydání Wolter Kluwers, Praha 2016, str. 527 – 533, 561 - 583***
- ***zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (vyvlastňovací zákon)***
- ***zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů***

Rozšiřující :

- ***Hanák, J., Židek, D., Černocký, R.: Zákon o vyvlastnění, praktický komentář, Wolter Kluwers, Praha 2020***

Děkuji za pozornost